

Михајло Панџић

ЦРНА СУБОТА

И јуче, у петак, отворио сам поштанско сандуче. Чиним то сваки дан, око десет изјутра, пре него што кренем у редакцију. Она Стригановићка, са шестог спрата, стан број 66, што живи испод мене, већ од раног јутра дреждала је пред улазом и чекала поштара. Породична пензионерка, бабетина, нема ни четрдесет година, удовица, барем се тако представља, мада нико не зна шта јој се догодило са мужем. Разрока је и досадна као мува, мада ми се чини да муве имају дубљи поглед. Сељанчура, једна од оних које не знају да се доњи веш не носи преко хулахопки. Добра ни за шта. Мршава, уредно избријана. Фатално привлачна.

Чекање било чега је прилично добар начин за убијање времена. Док отварам поштанско сандуче она гвири са стране, проверава да ли сам нешто добио. Ако нисам, тријумфално се исцери. И код мене исто, каже, мада је ништа не питам. Понекад у празном сандучету наиђем на смотуљак вунице, на суву траву и на мишији измет. Неко се, очигледно, преко ноћи гнезди у мом поштанском сандучету. Добијам много поште. Тачније, добијам врло много прича, разумљиво, људи воле да пишу приче, о сопственом животу, свако је за себе најважнија тема. Ако је тако са свим, зашто би било друкчије са Стригановићком. Само што њој нико не пише, рачуни и огласи нису писма. Имам шест се-стара, дахће ми за вратом, ја сам седмо дете, посмрче у мајке (*родила си се у кошуљуци*, мрмљам у себи, *крешиши као сврака*), замислите,

господине Ковач, нико ми не пише. Па наравно да ти не пишу, шта ког ђавола имају да ти пишу, три су ти сестре умрле, три остале негде у најзабитијој провинцији, доле, на инцестуозном југу, а одатле се увек има шта занимљиво писати, врви од узбудљивих догађаја, све покојнике смирују глоговим коцем. Њиме и децу у ред утерују. Њој би био довољан корбач. Ноћу, из њеног стана, кунем се, допире кокодакање. Једном, прошлог лета, када смо изгубили финале светског првенства, изашао сам на балкон да мало охладим главу. Нико нас више не воли, наравно, најбоље нико не воли, нисмо играли лоше, али шта вреди, судија нас је упропастио, мамлаз корумпирани, а и није нас хтело у завршници, Дивцу и Даниловићу испадале су лопте из руку, као вреле пегле.

У поноћ, погледао сам на раскршће испред моје зграде. Било је празно. Да сам ја којим случајем писац прича, можда бих написао: аветињски празно. Овако, ништа. Пустиња усред града, бледо улично светло лебди у спарини, прави тренутак за халуцинацију. Људи су после пораза очајавали у собама, пред својим екранским светилиштима. И ко зна колико бих стајао тако, да ми у уста није улетела летња ноћна лептирица. Загрцнуо сам се и испљунуо је, имала је одвратан укус. Следећег трена облак тих инсеката лебдео је око мене, својим прањавим крилима лепетале су по стаклима мојих наочара. Махао сам рукама да се одбраним, безуспешно. Нагнуо сам се преко балконске ограде: рој лептирица излетао је, боље рећи, куљао је кроз раскриљени прозор Стригановићкиног стана, рекао сам већ, она живи тачно испод мене. Гаји коров у жардињери, пуној љуски од ораха и јаја. Па да, помислио сам, одакле би друго и могле доћи, сваки пут када проговори из њених уста излети лептирица. Вратио сам се у собу и затворио врата. Осећао сам се *бедно, њонижено и увређено*, као прогнаник из неке приче Фјодора Михаиловича.

И сад, када већ сасвим довољно знате са ким ја делим животни простор, у новобеоградском солитеру који је у ствари колективни, мултипликовани мртвачки ковчег, шта ковчег, саркофаг, морате се зачудити када вам кажем да Стригановићка има прелепог сина, дванаестогодишњака. Дивно дете, одличан ученик Основне школе „Добрица Ђосић” на Новом Београду. Ђаволак, паметен као видра, из погледа му искри као са врха ножа, све зна. Ми смо другари, какви само могу бити један савршени дванаестогодишњак, дете које ће ускоро постати *млађић*, и један педесетогодишњак, инфантилни педесетогодишњак, нежења, мизогин, књижевни критичар и уредник прича у *Полиџиши*. Понекад Стефану Стригановићу, тако се дечко зове, пишем домаће задатке, његова професорка књижевности врло је строга, знам је још са студија, чисти, нееротични штребер, која као и сви професори мисле да је савремена књижевност будалаштина, Дучић и Крлежа су већ све написали, и шта има даље да се пише, само псовке и којешта-

рије. Какав промашен живот, промашен из два разлога: никада се неће удати и никада неће читати песме Воје Деспотова. Оног набеђеног писца *новобеоградских њрича* што станује два кварта одавде нећу поменути, наравно, већ годинама смо у свађи. Понекад код бивше колегинице са студија добијем четворку, уз образложење да се нисам довољно удубио у текст. Ти си, Стефане – каже поводом мог писменог задатка Стригановићкином сину професорка којој сам једном давно опростио нееротичност, али само једном, часна реч – разумео тему, и стил ти је солидан, али си морао мало дубље да осветлиш Зоћину дилему, да ли да узме или да не узме кашику.

И тако, све су вам то приче. Овакве или онакве, али приче. Јуче, у петак, моје сандуче било је претрпано. Добио сам хрпу којекаквих рачуна и огласа, агенције ме редовно обавештавају да желе да купе мој стан. Учинићу то једном, када ми постане неподношљиво. У ствари, већ годинама ми је неподношљиво, предност седмог спрата у односу на станове испод је у томе што је самоубиство поузданије. Стигао ми је и нови број *Књижевног гласника* у којем Рада Лазих свима одреда заврће уши, потом и једно непотписано писмо у којем ме отужују да сам потплаћени критичар и да у жиријима гласам само за своје пријатеље који ми после узвраћају на исти начин. Био је ту и један ланац светог Антуна. У редакцији сам га фотокопирао у тражених десет примерака и уредно их убацио у сандучиће својих суседа, укључујући и Стригановићку, нека се и она нечему обрадује. Нисам сујеверан, али, никад се не зна. Наравно, добио сам гомилу прича. Као уредник *Полиџике*, сасвим разумљиво, добијам врло много прича. Људи непрестано сањају, а и свашта им се догађа, и све су то, велим вам, приче, све се то неком мора испричати, јер да се не прича како би се знало шта се уопште догодило, шта се могло догодити и шта ће се догодити, још су и најмудрији стари Грци о томе говорили, нема потреба да још и ми ту нешто као измишљамо. Ево, узмите мене за пример: ја, већ после неколико првих реченица знам каква је прича коју читам. Право говорећи, више ме занимају пратећа (хм, претећа) писма која ми уз приче шаљу њихови писци. Поштовани господине Михаило, писала је нека Снежана, јављам вам се са Новог Зеланда, овде је тако досадно, али шта сам тамо могла да радим, да цео живот предајем „падајте браћо, плинте у крви” и да ли је Иво Андрић Србин или Хрват, стварно ми је свега било доста, преко главе, шаљем вам ову причу, не тражим ништа од вас него да је прочитате и евентуално објавите, надам се да имате толико времена. Наравно, прочитао сам, није незанимљива, зове се *Слајка смрт блуднице Тарјеје*, вероватно ћу је објавити у једном од следећих бројева. Прича је по Плутарху и Титу Ливију. О тринаесто-годишњој блудници, робини, коју је обешчистио господар. Мада је после тога имала много мушкараца, прво истинско узбуђење доживела

је када је случајно видела оца како брутално продире у њену мајку, при том је шибајући. Завршила је на морбидан начин. Издавала је Римљане зарад љубави према извесном Татију, вођи Сабињана, ружном као црни пас. Та мушка грдобина уживала је да мучи жене, а Тарпеја је успевала да буде жена једино када је малтретирана. Каква чаробна, романтична љубав. Као награду за издају Тарпеја је тражила да јој Сабињани, који су напали Рим у знак одмазде за чувену отмицу Сабињанки, дају све што носе на левој руци. Сабињани тако и учине. Затрпају Тарпеју златним наруквицама, али и тешким штитовима. Под страшним теретом она умире, доживљавајући, у смрти, еротско узбуђење какво пре тога никада није доживела. Врхунац је крај, смрт је чисти, есенцијални оргазам. Није лоша прича. По мом укусу недостаје само нека изразитија поента, рецимо, да све младе блуднице у старости постају вештице. И Тарпеја би постала, сигурно, само да је дочекала старост.

Све је то било јуче. А данас, у суботу, таман сам се око пола једанаест увече вратио са књижевне вечери (говорио сам о књизи *Неземалске њојаве* Јовице Аћина, посебно ми се допала прича *Вилењакиња*), насуо себи пиће и укључио ТВ, неко је позвонио. Или ми се само учинило. Не, опет је позвонио. Отишао сам до врата. – Ко је – упитао сам, мислећи ко ли би то могао бити, у пола једанаест увече, док се новобеоградско људско стадо спрема на починак. – Ја сам, Стефан, отворите чика Михаило, мами није добро.

– Мами није добро – поновио је када сам отворио врата. Био је уплашен, као птиче. – Звао сам хитну помоћ, али је чика који ми се јавио рекао да не долазе због таквих случајева. – Шта је мами – питао сам, неснађен. – Има температуру и бунца. Рекла ми је да је оставим на миру. Могу ли да спавам код вас? – Сачекај да видимо шта је са мамом.

Спустили смо се до стана број 66. Унутра је било загушљиво као у лонцу. И хладно, као у ледари. На зиду дневне собе сат је, протресао сам главом да се уверим, био постављен наопако, шестица је показивала дванаест. По тепиху се вијало ситно паперје. На кревету, у зарозаном кућном манатилу (у *шлафорку*, говорила је моја баба, која је умела да скида брадавице) лежала је Стригановићка. Када сам ушао брзо је скутом огртача прекрила голу бутину, сувише споро да не бих видео како има сасвим солидне ноге. У шта си, матори јарче, гледао све ове године, помислио сам. На јастуку су лежале отворене маказе. – О, господине Ковач – рекла је – није требало да долазите, мало сам прехлађена, али се Стефан уплашио, он се увек уплаши, извините што је овакав неред, данас нисам спремала, сад ћу ја одмах, седите.

Устала је и отишла у другу собу. – Био је неки чика данас после подне, излазио је управо када сам се вратио из школе – шапнуо је Стефан. – Долазио је и раније, али увек прође поред мене као да ме нема, мама каже да он најбоље у Београду баца и скида чини. Када он дође,

постане хладно. Мислим да су клали кокошку, купатило је било пуно крви и перја, за ручак сам појео један неслани батак, мама ми је после дала за *кока-колу*, рекла је, ево ти да се засладиш, данас нисам ништа стигла. И када сам се вратио са *кока-колом*, за коју наставница српског каже да је сатанистичко пиће, мама је лежала на кревету и бунцала, спомињала је деду. Не идемо код деде, били смо само једном, прошле године, и он ме питао када ћеш опет да ми дођеш, *сине мој*, а мама није ништа рекла када смо се вратили, само је стално понављала: дабогда црк'о, сатир матори, дабогда црк'о.

У то се Стригановићка појавила из друге собе, очешљана, сређе-не хаљине и, одједном, није више била непривлачна. – Само ви седите – рекла је – вас Стефан баш воли, стално о вама прича, сироче, и да је хтео, оца није могао да запамти, можда бисте хтели неко послужење?

И то је у ствари, цела прича. Стално некакве приче. Стефан је за-спао на троседу, у дневној соби, покрили смо га и потом отишли у купатило, без речи. Када је била умазана крвљу, од послеподневног клања кокоши. Збацила је са себе хаљину, испод није имала ништа, ни хулахопке ни гаћице, и засијала је ту, кожом, у керамичкој пустоши купатила, у ноћном светилишту, као преображени црни лабуд, као тринаестогодишња блудница. Села је на машину за веш, и размакнула колена. Забио сам се у њу, потонуо сам у празнину, гладан суботње кр-ваве глади која ме надраснала као тамно, бибаво тесто. Дахтали смо налик зверима, што и јесмо. Клали смо се ћутке. На врхунцу је само рекла: ах, коначно те имам.

Нисмо се, после свега, ни погледали. Вратио сам се у стан и одмах заспао. Сањао сам неку црну гозбу на којој су сви пљували у вино, и на хлеб, чекајући да од тога ускисне. И све је то било као из неке даљине, као да гледам кроз леви рукав. Она је бацала брашно на зид и смејала се, хтео сам нешто да кажем и када сам, са страшном муком, коначно отворио уста да то учиним установио сам да сам нем. Тргао сам се из сна, од језовите помисли да не умем да говорим, субота се непри-метно преобразила у недељу, и написао сам ову причу, несвесно, не знајући шта чиним, као да ми је неко диктира. Потом сам се прочитао. Није за бацање. У ствари, сетио сам се, ова је прича ланац светог Антуна. Као запис, скида чини и доноси срећу. Умножите и шаљите даље.